

BOYSUN TOSHKO'MIR KONI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.1396874>

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti Neft-gaz va konchilik ishi kafedrası Foydali qazilmala konlari geologiyasi qidiruv razvedkasi talabasi

Xamroyev Dilshod Turobjon o'g'li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti Neft-gaz va konchilik ishi kafedrası Foydali qazilmala konlari geologiyasi qidiruv razvedkasi talabasi

Usmonov Nurmuhammad Komiljon o'gli

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti Neft-gaz va konchilik ishi kafedrası Foydali qazilmala konlari geologiyasi qidiruv razvedkasi talabasi

Muxammadiyev Xayrullo Narzillayevich

Annotatsiya

Ushbu maqolada Baysun ko'mir qatlamining geologik tuzilishi va ko'mir qatlamlarining paydo bo'lishi sharoitlari o'rganildi. Baysun ko'mir qatlamining tektonikasi, litologik-stratigrafiyasi va gidrogeologiyasi o'rganildi.

Kalit so'zlar

Kon, ko'mir, karer, stratigrafiya, kon, tektonik

Аннотация

В данной статье изучено геологическое строение Байсунского угольного пласта и условия образования угольных пластов. Изучены тектоника, литолого-стратиграфия и гидрогеология Байсунского угольного пласта.

Ключевые слова

Добыча, уголь, карьер, стратиграфия, добыча, тектоника

Abstract

The geological structure of this Boysun coal coning and the location conditions of coal layers have been studied. The tectonics, lithological-stratigraphy and hydrogeology of Boysun coal coning structure were studied.

Keywords

Mine, coal, quarry, stratigraphy, mine, tectonics.

Boysun toshko'mir koni - Surxandaryo viloyatning Boysun tumanida yura qatlamlarida joylashgan kon. Boysun tog'ning janubiy-g'arbiy tarmog'i bo'lgan

Ketmonchopti tizmasning janubiy yon bag'rida. Tuman markazi Boysundan 10 km janubiy sharqda sho'rchi temir yo'lidan 60 km uzoqlikda joylashgan. 1940-yillarda o'zlashtirila boshlangan ko'mir qatlamlari assemtrik ko'tarilgan. Ketmonchopti tog'ida taxminan 25km² maydonni egallagan. Kon geomorfologik va tektonik jihatdan 3 qism (shimoliy,g'arbiy va janubiy) dan iborat quyi, o'rta yura jinslari orasidan 22ta ko'mir qatlami topilgan, shuning ikkitasidan ko'mir qazib olinadi. Ko'mir "T" markasiga mansub va yuqori kaloriyali. Undan koksribet ishlab chiqarish mumkinligi aniqlangan.

1-rasm

So'ngi yillarda o'tkazilgan gelogik qidiruv ishlariga asoslanib taxlil qilindi. Ko'mirli yotqiziqlarni o'rganish uchun maxsus olingan kerin natijalari o'rganildi. Ketmon-chopti tog'idagi Boysun ko'mir koning Sharqiy, Janubiy va Istiqboli uchastkalarida ko'mirli yotqiziqlarning hosil bo'lishida ko'mirni sanoat miqyosida ekanligi taxlil qilindi. Ko'mir konida ko'mirli yotqiziqlarning istiqboliligi baholandi.

Yakunida olingan barcha natijalar umumlashtirilib, cho'kindi yotqiziqlarini ko'mirga istiqbolli deb bashoratlangan xududlari ajratildi va ushbu xududlarda yangi burg'ilash ishlariga tavsiyalar berildi. Boysun toshko'mir koni tektonik jihatdan assimetrik ko'tarilgan qanotlaridan iborat. Kondagi uchastkalarda ko'mir qatlamlarini joylashish xususiyatlari yura qatlamlarida o'rta yurada va yuqori trias sandjariskaya svitata- T₃-J_{1sn} qalinligi 60m, toar- o'rta bayos gurudskaya svita-J_{1-2v} qalinligi 71m, o'rta podsvita- J_{1-2v} 0,1-15m bo'lganligi aniqlandi. Koning strukturaviy va tektonik kartalaridan foydalanildi quduqlardan olingan geofizik tadqiqotlardan olib quduqlarni solishtirish uchun karilatsiyalar tuzuldi. Koning asosiy geokimyoviy parametrlaridan foydalanib ko'mirning tarkibiy xususiyatlari

va navlari aniqlandi va har xil mineralogik tog' jinslari ko'rib chiqildi. Toshko'mir navlari bo'lib chiqildi har xil holatlari aniqlandi. Boysun ko'mir koning geomorfologiyasi, tektonikasi, strukturasi, stratagrafiyasi, mineralogiyasi, gidrogeologiyasi, malumotlaridan foydalanib uning asosiy geologiyasi o'rganilib chiqildi va istiqboli zaxiralariga asos bo'la olishi aniqlandi. Koning geologik tuzulishi o'rganildi.

Stratigrafiya

Boysun konining maydoni yura sistemasining cho'kindi yotqiziqalaridan, qisman quyi bo'r va to'rtlamchi shakllanishlardan iborat. Yura jinslarining eng to'liq qismi saytning shimolida joylashgan. Tuda soyi bo'ylab janubiy (Kurbatov V.V., 1982; 1984) Ketmen-Chaptinskiy antiklinalining o'zagida.

Kemaning tagida quyi karbon davrining Vaxshivar formatsiyasining paleozoy yotqiziqalari yotadi. Yura yotqiziqalari ularda eroziya bilan yotadi. Ular tasvirlangan ishlar hududidan tashqarida joylashgan. Trias yotqiziqalari eroziyalangan paleozoy yuzasining sezilarli chuqurliklarida cheklangan va vaqti-vaqti bilan rivojlangan.

Yuqori trias-quyi yura (?)

Sanjar shakllanishi - T3-J1sn

Formatsiya kunduz yuzasida ahamiyatsiz taqsimotga ega. U kvarts och kulrang, oq, mayda va o'rta bo'yli shag'alto'shlar, teng bo'lmagan qumto'shlar, to'q kulrang alevroz va loytoshlarning qatlamlararo linzasimon qatlamlari bilan ifodalangan. Oqim turining bir yo'nalishli ko'ndalang to'shagi bilan xarakterlanadi, qo'shni yon bag'irlarining kanal fatsiyasini va cho'kindilarini ko'rsatadigan daraxt tanasining mavjudligi. Gravelitlar va qumto'shlar fasyalari zarba bo'ylab bir-birini almashtiradi. Qumto'shlar ko'pincha suv bosgan tekislikdagi alevrozlar bilan almashtiriladi. Tuda soyi bo'ylab qatlam qalinligi 60 m.

Toar-pastki Bajocian (?)

Gurud shakllanishi - J1-2v

U Sanjar tuzilmasida ko'rinadigan nomuvofiqliksiz yotadi. U uchta pastki qismga bo'linadi: pastki, o'rta, yuqori.

Pastki subformatsiya - J1-2v1

Subformatsiyaning kichik chiqishi Tuda soyi bo'ylab joylashgan. Ular kulrang va to'q kulrang linza shaklidagi mayda shag'al toshli gravelitlardan, oqava tipdagi ko'ndalang qatlamli tengsiz kvarts-dala shpati qumto'shlaridan tashkil topgan, alevolitoshlar bilan siljish bo'ylab almashadi. Tog' jinslarida daraxt tanasi, o'simlik shlamlari, eroziya oluklari, shamol va oy to'lqinlari mavjud bo'lib, bu ularning kanal fatsiyasiga tegishli ekanligini ko'rsatadi. Tuda kesimidagi pastki qatlamning qisman qalinligi 71 m.

O'rta subformatsiya - J1-2v2

To'da, Matalik va Xangaron sayozlari bo'ylab burmaning o'zagida eng rivojlangan. Ko'pincha to'rtlamchi davr konlari bilan qoplangan. Oldin burg'ulangan 21, 22, 35 va 29-sonli quduqlardan o'rganilgan (17). Subformatsiya bo'limi qatlamlararo linza shaklidagi alevolitoshlar, loytoshlar, qumtoshlar, kamroq sideritlar, ankeritlar va toshko'mirlardan iborat qatlamlar bilan ifodalanadi. Alevrittoshlar kulrang, gorizontall qatlamli, ko'pincha o'simlik qoldiqlari va ferruginli tugunlar bilan boyitilgan. Qatlamlarning qalinligi 0,1-15 m.

Loy toshlari qora, yupqa qatlamli, qatlamlarining qalinligi 0,1-3,0 m.

Qumtoshlar kulrang, mayda va mayda donador, kvarts-dala, massiv va gorizontall qatlamli, 0,1-2,5 m qalinlikda bo'lib, ular ko'pincha linzasimon ko'rinishga ega.

Ko'mirlar qora, bo'sh, qalinligi va hajmi bo'yicha ziravorsiz. Qatlamlarning qalinligi Tuda sai bo'ylab 0,15-0,4 m. Qumtoshlar va alevolitlar ko'pincha ankeritlangan bo'lib, ularda o'simliklarning katta o'lchamdagi qoldiqlari, toshga aylangan daraxt tanasi va chuchuk suvning ikki pallasi mavjud. Gorizontall qatlamli alevolitoshlar va loytoshlar eng tekis relyef sharoitida oqib o'tuvchi sel tekisliklari, o'qli ko'llar va ko'llarda cho'kilgan. Tuda soyi bo'ylab pastki qatlam qalinligi 109m.

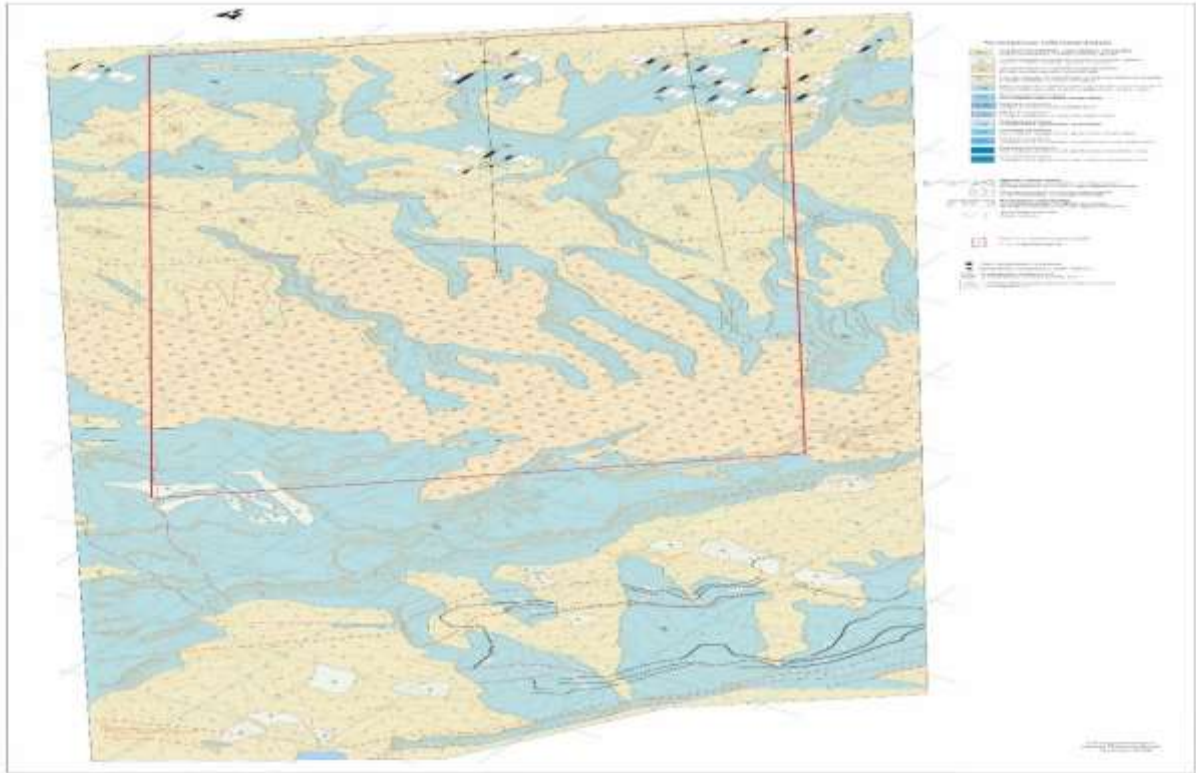
Yuqori subformatsiya -J1-2v3

Tuda va Matalik soylarida yer yuzasida eng ko'p tarqalgan.

Subformatsiya bo'limi qatlamlararo qumtoshlar, alevolitlar, loytoshlar, sideritlar, ankeritlar va toshko'mirlardan iborat. Qumli qatlamlar hajmi alevolitlar, loytoshlar va toshko'mirlar orasida ko'payadi, bu esa yuqori subformatsiyani o'rta qatlamdan ajratish uchun belgi bo'lib xizmat qilgan.

Qumtoshlar kulrang, mayda va mayda donadordan o'rta donagacha, gorizontall va ko'ndalang qatlamli, dala shpati-kvars-slyuda, kamdan-kam hollarda kvarts-yaxshi yumaloq donalar bilan dala patologik. Katta daraxt tanasi qoldiqlari bor. Qumtosh oraliq qatlamlari linza shaklida bo'lib, ko'pincha ish tashlash bo'ylab alevolitoshlarga yo'l beradi.

Subformatsiya kesimida ko'pincha o'troq toshqin tekisliklarining mayda zarrali gorizontall qatlamli qumtoshlarining yupqa (0,1-0,3 m) qatlamlari ritmik ravishda alevolitoshlar bilan almashinadi.

2-rasm Boysun ko'mirli hududining geologik xaritasi

Xulosa

Ushbu maqolamda boysun tosh ko'mir koni stratigrafiyasi va xaritasi ko'rsatib o'tilgan. Boysun to'sh ko'mir koni istiqbolli kon hisoblanadi. Bu konning zaxirasi yuqori. Ushbu ko'mir kondan qazib olingan ko'mirning yonishi uzoq issiqlik berish darajasi yuqori darajada .

Boysun Toshko'mir koni O'zbekistonning muhim mineral resurslaridan biri bo'lib, uning ishlab chiqarish hajmi va iqtisodiy ta'siri mamlakatning energiya ta'minotida alohida o'rin tutadi. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2023 yilga kelib, kon yillik 500,000 tonna ko'mir ishlab chiqarishni rejalashtirmoqda, bu esa mahalliy va mintaqaviy iste'molchilar uchun energiya manbalarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

Biroq, kon faoliyatining ekologik xavflari ham mavjud. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kon ishlab chiqarish jarayonlari natijasida er yuzasidagi bioxilma-xillik 15% ga kamayishi mumkin, bu esa mahalliy ekotizimlar uchun salbiy oqibatlar olib kelishi mumkin. Shu munosabat bilan, konning barqaror rivojlanishi va ekologik xavfsizlikni ta'minlash uchun samarali boshqarish strategiyalarini amalga oshirish zarur. Masalan, ilg'or texnologiyalarni joriy etish

va ekologik nazorat tizimlarini kuchaytirish orqali bu xavflarni kamaytirish mumkin.

Kelajakda, Boysun Toshko'mir konining rivojlanishi O'zbekistonning energiya strategiyasini amalga oshirishda muhim rol o'ynashi kutilmoqda. O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari, 2025 yilga borib, konning ishlab chiqarish quvvatlarini 20% ga oshirishni maqsad qilmoqda. Ushbu choralar orqali Boysun Toshko'mir konining iqtisodiy salohiyati, shuningdek, mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatlari oshadi.

Shunday qilib, Boysun Toshko'mir koni nafaqat mamlakat iqtisodiyoti, balki atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish masalalarida ham muhim ahamiyatga ega. Kelajakda bu konning samarali va mas'uliyatli ishlatilishi, O'zbekistonning energiya xavfsizligini ta'minlash bilan birga, ekologik barqarorlikni saqlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. SSSR va TKZ Davlat zahiralari qo'mitasiga ko'mir va neft slanets zahiralari hisoblash bo'yicha materiallarni mazmuni, ro'yxatga olish va taqdim etish tartibi bo'yicha ko'rsatmalar. M., SSSR Davlat zaxiralari qo'mitasi, 1984. 40 b.

2. Yon jinslarning muhandislik-geologik xususiyatlarini o'rganish va ularning ko'mir konlarida barqarorligini bashorat qilish bo'yicha ko'rsatmalar va uslubiy tavsiyalar. M., VSEGINGEO. 1982. 93 b.

3. Ko'mir va neft slanets konlarini qidirishda ular bilan bog'liq qattiq foydali qazilmalar va komponentlarni o'rganish va baholash bo'yicha ko'rsatmalar. M. Fan. 1987.135p.

4. Geologik qidiruv ishlarida ko'mir qatlamlari va uning atrofidagi tog' jinslarining gaz tarkibini aniqlash va bashorat qilish bo'yicha ko'rsatmalar. M., Nedra, 1977, 96 p.

5. Ko'mir va neft slanets konlariga zahiralar tasnifini qo'llash bo'yicha ko'rsatmalar. M., SSSR Davlat zaxiralari qo'mitasi. 1983.46.

6. Kudryashev N.S. O'rta Osiyo Quyi mezozoy ko'mir provinsiyasining janubiy chetidagi ko'mirli havzalar. Toshkent, muxlis. 1976. 110 b.

7. Kler V.R. Geologik qidiruv ishlarida ko'mir sifatini o'rganish va geologik-iqtisodiy baholash. M., Nedra. 1975, 318p.

8. Kler V.R. M., Nedradagi ko'mir konlarini qidirish uchun materiallarni qayta ishlash. 1980. 172 b.

9. Mironov K.V. Ko'mir konlarini qidirish va geologik va sanoat baholash. M., Nedra. 1977. 252 b.

10. Pogrebnov N.I., Baybalaev G.F., Bykadorov V.S. va boshqalar ko'mir havzalari va konlarining tektonikligi. M., Nedra, 1976. 336 b.

11. Chernovyants M.G. Tonshteynlar va ularning ko'mirli qatlamlarni o'rganishda qo'llanilishi. M., Nedra.1992